

Kulturminner på og ved golfbanene.

Norsjø Golfklubb

I forbindelse med golftinget 2019 lanserte Faggruppen golfhistorie en egen webside www.kulturminner.golfforbundet.no, som starten på oppfølging av kulturminner på og ved golfbanen. Alle klubbene har fått tilsendt en egen veileder til hjelp i denne sammenheng.

Arbeidet med kartlegging og rapportering av slike kulturminner må følges opp av den enkelte klubb. På websiden er det beskrevet arbeidet som er igangsatt i 6 klubber.

Norsjø GK, som kanskje var den første klubben som allerede i 1992 kartla kulturminner på sitt baneområde burde få spesiell oppmerksomhet i denne sammenheng.

I Norsk Golf nr 6/19 har Svein Erik Andersen skrevet en omfattende artikkel om Norsjø Golfklubb under overskriften "Helter i Telemark". Bakgrunnen for artikkelen er at Norsjø Golfklubb har kommet meget fordelaktig ut i André Jåtog's omfattende undersøkelse "Golfspilleren i sentrum". 43 klubber var med i undersøkelsen og ingen kom bedre ut enn Norsjø Golfklubb.

Det Andersen ikke har fått med seg er at det ved hull 11 finnes en helleristning av et skip. Det er antatt at denne ristningen ble gjort for ca. 3000 år siden den gangen Romnes lå ved en havfjord.

I tillegg til dette unike kulturminnet finnes det ytterligere 9 kartlagte kulturminner (alle merket og beskrevet) på eller ved golfbanen. Alt er beskrevet i en folder som klubben lot trykke i denne sammenheng. Folderen viser en rekke bilder og et kart over golfbanen hvor de 10 funnene er markert og beskrevet.

En grundig kulturminne-registrering foregikk i 1992 på Romnes

Den gangen i 1992 da golfbanen ble anlagt var det klart at det fantes kulturminner på området der banen skulle ligge. Det ble foretatt en kartlegging og 10 kulturminner ble identifisert og merket.

Resultert er at på Norsjø golfpark kan du, samtidig med å drive sporten din og nyte frisk luft, oppleve 90-100 generasjoner forfedrs spor i det vakre fruktbare landskapet. Vi tror det kan gi en ekstra opplevelse.

Da seneste istid for omtrent 10000 år siden var over stod havet ca. 140 meter over dagens nivå i midt Telemark,

Den enorme vekten av isen forsvant etter hvert og landet steg.

Romnes lå ved en havfjord i 7000 år før terskelen ved utløpet av Telemarksvasdraget stoppet saltvannet utenfra, og Norsjø ble liggende som en ferskvanns-sjø på ca. 16 meter over dagens nivå.

Første skriftlige omtale av gårder i nedre Telemark stammer som regel fra 1300-tallet, det første egentlige skriftfestede århundre i vår del av verden.

Slik var det også med gården Romnes, nevnt i første skriftlige kilde helt på slutten av 1300-tallet. Da var det en eldgammel gård i et til da skriftløst samfunn.

Lå glovene virkelig ut mot sjøen?

Kulturminner på og ved golfbanene.

Det er ikke kjent funn fra steinalderen (8000 – 1800 f.Kr.) på Romnes, men de ligger sikkert bevart under golfbanen, som har vært dyrket mark i 5 – 6000 år, eller i glovene ut mot sjøen.

De synlige kulturminnene på eller ved golfbanen (De enkelte kulturminnene er skiltet med utførligere opplysninger):

A. Helleristning fra bronsealderen, ca. 1000 år f.Kr. det finnes også rester av rester av en ristning på et svaberg ca. 100 meter mot sørves. Denne er skadd, trolig ved bålbrekking, og er vanskelig å få øye på.
B. Gravrøys, sannsynligvis fra yngre jernalder, ca. 600 – 1000 e. Kr. Relativt små gravrøys er finnes langs de fleste vassdragene vår, og en teori er at det er gravminner over folk med tilknytning til fortid transport.

C. Kunstig flate konstruert ved at ujevnheter er fylt med bruddstein. Sannsynligvis en tømmervelte/lasteplass for eksport nedover vassdraget. Maksimalt 4-500 år gammel, ettersom tømmerhandel i større omfang ikke er eldre.

D. Vel bevart gravrøys. Overgrodd og vanskelig å få øye på.

E. Gravrøys

F. Gravrøys

G. Ruin, visstnok etter brennevinsbrenneri. Fram til midten av 1800 tallet var brenning fritt, og skysstasjoner og vertshus hadde plikt til brenning for salg til reisende. Romnes har vært embetsgård og hadde nok spesielle plikter og retter gjennom flere hundre år.

H. Fangstgrav for elg. Et elgtråkk går forbi her også i dag. Hvor gammel driftsmåten er vet vi ikke fordi alle dateringer gjelder seneste bruksfase. Da ildvåpen kom i bruk døde bruken av dyregravene ut, og ble forbudt i siste halvdel av 1700 tallet.

I. Kullmiletuf ("kolabånn"). Et prakteksemplar av en slik. Det finnes flere i området for produksjon av trekull til jernverk, her uten tvil Ulefossverket.

J. Sandtak for jernverket.

